

EARLY PREVENTION METHODS – EPM
VARHAISEN TUEN TOIMINNALLISET MENETELMÄT

Hankkeen loppuraportti

1.7.2005 – 31.10.2008

Marjo Jauhiainen

Projektikoordinaattori

Nuorten Palvelu ry:n julkaisuja 2008

EPM - Early Prevention Methods
Varhaisen tuen toiminnalliset menetelmät - hanke
Loppuraportti

Marjo Jauhiainen 2008

Julkaisija

Nuorten Palvelu ry

Maaherrankatu 23 B 16

70100 Kuopio

Fax (017) 581 0710

nuortenpalvelu@nuortenpalvelu.fi

Toimitus

Marjo Jauhiainen

Taitto

Marjo Jauhiainen

Kai Kortelainen

ISBN 978 – 951 – 97469 -6 -8

Lappeenrannan Teknillinen Yliopisto

Digipaino

Johdanto

EPM – varhaisen tuen toiminnalliset menetelmät hanke (EPM-hanke) toteutettiin Kaakkois-Suomessa 1.7.2005 – 30.10.2008. Hanke käynnistyi heinäkuussa 2005, kun hankkeeseen palkattiin projektikoordinaattori Marjo Jauhiainen. EPM-hanketta hallinnoi Nuorten Palvelu ry., joka on uskonnollisesti ja poliittisesti sitoutumaton valtakunnallinen nuorisokasvatusjärjestö. Toimintaa rahoitti Raha-automaattiyhdistys (RAY). EPM-hanke oli Nuorten Palvelu ry:n ensimmäinen varhaiskasvattajille suunnattu hanke ns. kokeiluhanke. EPM – hankkeen toiminta-alueena oli Kaakkois-Suomi, ja hanke toteutettiin Sosiaalialan Osaamiskeskus Oy - Socomin kanssa tiiviissä yhteistyössä. Varhaiskasvatus on yksi Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen kehittämisalueista. Nuorten Palvelu ry:n kokeilu- ja kehittämistoiminnassa EPM – hanke edusti uutta näkökulmaa. Yhteisen lasten ja nuorten kasvatustehtävän tukeminen katsotaan erääksi parhaimmista keinoista estää myöhempien ongelmien ja haittojen syntyä. Lasten ja nuorten hyvinvointi edellyttää aikuisten kasvatusta entistä varhemmin, keskustelevammin ja yhteisymmärryksellä.

EPM-hankkeen tarkoitus oli parantaa pienten lasten kanssa työtä tekevien kasvattajien kykyä tehdä yhteistyötä vanhempien kanssa. Varhaiskasvattajien kykyjä vahvistettiin varhaisen puuttumisen ja huolien esille ottamisen taitoja kouluttamalla sekä eri ammattilaisten keskinäisiä yhteistyötaitoja parantamalla. Perinteisen kasvatusyhteistyön toimintamallia pyrittiin muuttamaan tasavertaisemman yhteistyön, kasvatuskumppanuuden suuntaan. Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa (Stakes 2005) suositetaan varhaiskasvattajia rakentamaan kumppanuutta perheiden kanssa lapsen päivähoitopolun aikana. Kasvatuskumppanuuden kehittäminen nousikin EPM-hankkeessa keskiöön sen ajankohtauutensa vuoksi. EPM-hankkeessa tavoitteisiin pyrittiin lähinnä koulutusten keinoin. Koulutuksissa pyrittiin huomioimaan koko Kaakkois-Suomen toiminta-alue ja kehittämistyö.

Tämä loppuraportti on selvitys hankkeen toiminnasta ja toteutuksesta. Esittelen ensin hankkeen taustaorganisaatiot ja ohjausryhmän kokoonpanon. Seuraavaksi esittelen EPM-hankkeen tavoitteet ja tärkeimmät yhteistyökumppanit. Loppuosassa keskityn hankkeen keskeisimmän toiminnan esittelemiseen. Hankkeesta on lisäksi tuotettu julkaisu Matkalla kasvatuskumppanuuteen - Kasvatuskumppanuuskoulutukset osana varhaiskasvatuksen kehittämisyksikön toimintaa Kaakkois-Suomessa vuosina 2005 -2008 (Marjo Jauhiainen, 2008). Julkaisussa esitellään hankkeen kasvatuskumppanuuskoulutukset. Hankkeeseen

palkattiin ulkopuolinen arvioija keväällä 2008. Arviointityön tuloksena syntyi arviointiraportti Kohti kasvatuskumppanuutta (Minna Taipale, 2008). Raportissa esitellään tarkemmin hankkeen koulutusten tulokset ja ohjausryhmän arviointi. Hankkeen etenemisestä on työstetty hankekuvaus QPR- prosessimallinnuksena. (Liite 1). Mallinnus on luettavissa sähköisesti Nuorten Palvelu ry:n ja Socomin verkkosivuilta.

Kun kesäkuussa 2005 lähdin mukaan hankkeeseen, ei minulla sen paremmin ollut ymmärrystä järjestön toimintakentästä kuin osaamiskeskuksenkaan toiminnasta. Työ alkoi siis isosti edm. toimijoiden toimintaympäristöön tutustumisesta ja kehittämistyön mahdollisuuksien ymmärtämisestä tässä monitasoisessa toimintakokonaisuudessa.

Kehittämistyön ytimessä ovat olleet kaakkoissuomalaiset varhaiskasvattajat. Haasteena työssäni on ehdottomasti ollut kosketuksen pitäminen varhaiskasvatuksen arjen todellisuuteen. Kehittäminen on vaatinut muutostyötä ohjausryhmältä, yhteistyökumppaneilta ja toiminnan kohteena olevilta varhaiskasvattajilta mutta ennen kaikkea muutostyön ymmärrystä on vaadittu projektikoordinaattorilta. Hanketyöni on ollut haastavaa ja antoisaa: olen oppinut monta asiaa myös itsestäni – omista ominaisuuksista, kyvyistä ja niiden rajallisuudesta.

Olen iloinen, että olen saanut olla mukana toteuttamassa EPM-hanketta ja luomassa varhaiskasvatuksen kehittämisyksikön verkostomaista rakennetta Kaakkois-Suomessa. Osaamiskeskus ympäristö on antanut hyvän näköalapaikan varhaiskasvatuksen alueelliseen ja valtakunnalliseen kehittämiseen. Hallinnoijan ollessa Nuorten Palvelu ry. olen saanut olla mukana mielenkiintoisella matkalla tutustumassa valtakunnallisen järjestön toimintaan. Haluan kiittää Socomin yhteistyökumppaneita projektityön toteutuksen tuesta ja Nuorten Palvelu ry:tä hankkeen hyvästä taustatuesta ja asiantuntevasta resursoinnista. Ohjausryhmä ansaitsee myös kiitoksen toiminnastaan: jaoitte asiantuntemustanne mutta ennen kaikkea loitte uskoa työn merkityksellisyyteen ja innostitte projektikoordinaattoria eteenpäin kehittämistyössä.

Lappeenrannassa 10.10.2008

Marjo Jauhiainen

EPM-hankkeen projektikoordinaattori

Nuorten Palvelu ry / Socom Oy

Sisältö

1. HANKKEEN TAUSTAORGANISAATIOT JA OHJAUSRYHMÄ	7
2. EPM-HANKKEEN TAVOITTEET	9
3. EPM- HANKKEEN TÄRKEIMMÄT YHTEISTYÖKUMPPANIT	11
3.1. Socomin varhaiskasvatushankkeiden yhteistyöryhmä eli Vaka-ryhmä	12
3.2 Varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö ja alueen kunnat.....	13
3.3 Yhdessä enemmän- hanke	14
3.4 Lappeenrannan kaupunki koulutuskumppanina.....	15
4. EPM-HANKKEEN KESKEISIN TOIMINTA	15
4.1. Koulutuskartoitukset Kaakkois-Suomessa ja koulutustarpeisiin vastaaminen	15
4.2 Kaakkois-Suomen varhaiskasvatuksen asiantuntijaverkosto.....	17
4.3 Varhaiskasvattajien yhteistyötaitojen ja moniammatillisuuden kehittäminen.....	18
5. VARHAISEN TUEN KOULUTUKSET EPM-HANKKEESSA.....	20
5.1 Huolen puheeksioton koulutukset	20
5.2. Kasvatuskumppanuuden osaamisen kehittäminen	22
6. YHTEISTYÖ KOULUTUSORGANISAATIOIDEN KANSSA.....	27
7. VALTAKUNNALLINEN VERKOSTOYHTEISTYÖ	28
8. LOPUKSI	28

1. HANKKEEN TAUSTAORGANISAATIOT JA OHJAUSRYHMÄ

EPM - hanketta hallinnoi Nuorten Palvelu ry. joka on valtakunnallinen ja sitoutumaton nuorisokasvatusjärjestö. Yhdistyksen toimintaa ovat tukihenkilötoiminta ja koulutus, katu-päivystys ja kansainvälinen yhteistyö. Lisäksi Nuorten Palvelulla on ammattityönä toteutettavia projekteja. Toiminnan periaatteita ovat luottamuksellisuus, vuorovaikutuksellisuus, toivon ylläpitäminen nuorissa ja nuorten omien voimavarojen tukeminen ja palveluiden maksuttomuus kohdenuorille. Nuorten Palvelu ry:n keskustoimisto on Kuopiossa ja toimintaa on valtakunnallisesti kattavalla alueella. (Kts. lisätietoja www.nuortenpalvelu.fi)

Nuorten Palvelu toteutti EPM-hankkeen yhteistyössä Kaakkois-Suomen Sosiaalialan Osaamiskeskus Oy - Socomin kanssa, joka on yksi maamme yhdeksästä sosiaalialan osaamiskeskuksesta. Sosiaalialan osaamiskeskusten keskeisenä tavoitteena on toimivan ja pysyvän yhteistyörakenteen luominen, sosiaalialan käytännön, tutkimus- ja opetus-toiminnan sekä kuntien ja muiden palveluntuottajien välille. Sosiaalialan osaamiskeskukset ovat avoimia alueellisen yhteistyön tarpeista lähteviä verkostoja, joiden hallinto on mahdollisimman kevyesti järjestetty. Tämä mahdollistaa joustavan ja innovatiivisen toiminnan. Alueellisten osaamiskeskusten toimialueet ovat maakuntapohjaisia. Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskusten toimialueena ovat Etelä- Karjalan ja Kymenlaakson maakunnat. Socom tarjosi hankkeelle alueellisen yhteistyön tarpeista lähtevät verkostot ja laaja-alaisen asiantuntija kontaktit sosiaalialalta. (www.socom.fi)

Kuva 1.
Ohjausryhmän kokouksessa tammi-
kuussa 2008 Ritva Seppälä, Jaakko
Nuotio, Johanna Auranen ja Sanna
Romppanen.

EPM-hanketta ohjasi, seurasi ja arvioi ohjausryhmä. Ohjausryhmään päätettiin kutsua varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun asiantuntijuutta ylimaakunnallisesti, jotta vuoropuhelu ja tiedonvälitys eri hankkeiden välillä mahdollistuisivat ja vaikuttavuus toteutuisi.

Ohjausryhmässä olivat edustettuina taustaorganisaatiot, Kaakkois-Suomen maakuntien lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen asiantuntijuus eri hankkeiden kautta ja alueen ammattikorkeakoulun edustajat.

Ohjausryhmään kuuluivat:

Pauli Parviainen, Toimialajohtaja, Nuorten Palvelu ry.

Jaakko Nuotio, Toiminnanjohtaja, Nuorten Palvelu ry. 1.2.2006 alkaen.

Tarja Myllärinen, Toimitusjohtaja, Socom Oy 14.3.2008 asti.

Anita Sipilä, ma. Toimitusjohtaja, Socom Oy 1.8.2008 alkaen

Johanna Auranen, Kehittämissuunnittelija, Varhaiskasvatuksen osaamisklinikka-hanke 31.4.2006 asti / Kehittämisspäällikkö, Varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö, Socom Oy 1.5.2006 alkaen

Tiina Kirvesniemi, Kehittämissuunnittelija, Paapu-hanke/ Varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö, Socom Oy

Päivi Kaski, Lastensuojelun seutukehittäjä, Socom Oy 30.7.2006 asti.

Sanna Romppanen, kehittämissuunnittelija, Lastensuojelun jälkihuollon hanke, Socom Oy, 1.8.2006 – 30.3.2008

Ritva Seppälä, Kouvolan seudun lastensuojelun kehittämisshanke, Projektipäällikkö, Anjalankoski

Pirjo Vaittinen, Lehtori, Sosiaali- ja terveystieteiden yksikkö, Etelä-Karjalan Ammattikorkeakoulu

Riitta Peni, Koulutusspäällikkö, Koulutus- ja työelämäpalvelut, Kymenlaakson Ammattikorkeakoulu

Ohjausryhmän puheenjohtajaksi valittiin Tarja Myllärinen ja varapuheenjohtajaksi Johanna Auranen. Ohjausryhmä kokoontui 13 kertaa hankkeen aikana. Ohjausryhmän tehtävänä oli vahvistaa hankkeen tavoitteet ja täsmentää projektin aikana sen tavoitteita. Ohjausryhmän tehtäviin kuului käsitellä ja hyväksyä hankkeen raportit ja tiedottaa hankkeesta sidosryhmille. Hankkeen alkaessa ohjausryhmä päätti projektikoordinaattorin toimimisesta ohjausryhmän sihteerinä. Projektikoordinaattorin tehtäväksi linjattiin hankeraporttien kirjoittami-

nen ja talouden seuranta. Hankkeen käynnistyessä projektikoordinaattori tarkensi yhdessä hallinnoijan ja Socom:in edustajan kanssa projektisuunnitelman. Projektikoordinaattorin tehtävänä oli solmia ja ylläpitää verkostoja eri hankkeiden kanssa. Toiminnaksi kuntien kanssa linjattiin koulutusten organisoiminen: alueellisten koulutustarpeiden kartoittaminen ja tarpeisiin vastaaminen eri toimijoiden kanssa ja osallistuminen varhaiskasvattajien asiantuntijarekisterin luomiseen. Projektikoordinaattorin tehtävänä oli myös hankkeeseen osallistuvien ammattilaisten valmiuksien ja toiminnallisten menetelmien omaksumisen vahvistaminen ja hallinnan edistäminen.

Kuva 2.

Puheenjohtaja Tarja Myllärinen, Toiminnanjohtaja Jaakko Nuotio ja Toimialajohtaja Pauli Parviainen vauhdissa

2. EPM-HANKKEEN TAVOITTEET

EPM - varhaisen tuen toiminnalliset menetelmät hankkeen tarve on noussut käytännön työtä tekevien huolesta lasten, nuorten ja lapsiperheiden arjesta selviytymisestä ja hyvinvoinnista. Tavoitteena oli kehittää toiminnallisin menetelmin tapahtuvia varhaisen tukemisen toimintatapoja ammatillisessa osaamisessa. Hankkeen kohteena olivat pienten lasten ja heidän perheidensä kanssa työskentelevät varhaiskasvattajat: päivähoitohenkilöstö, kasvatus- ja opetustoimen työntekijät, seurakuntien lapsiperhetyöntekijät, terveydenhoitajat ja sosiaalityöntekijät.

EPM-hankkeen päätavoitteet:

1. Vahvistaa sosiaali- ja terveydenhuollon ja kasvatus- ja opetustoimen työntekijöiden sekä muiden varhaiskasvatuksen parissa työskentelevien
 - a) varhaisen puuttumisen ja puheeksiottamisen taitoja
 - b) vanhemmuuden vahvistamisen taitoja
2. Kehittää pienten lasten parissa toimivien eri ammattiryhmien yhteistyötaitoja ja moniammatillista työtettä varhaisessa puuttumisessa.
3. Kehittää paikallinen ja alueellinen toimintamalli yhteistyössä alan muun kehittämisen kanssa.

Hankkeen kolmesta päätavoitteesta johdettiin hankkeen osatavoitteet. Osatavoitteiden tarkoitus on ollut pilkkoa hankkeen tavoitteita osiin niin, että ne olisivat paremmin toteutettavissa toiminta - alueella.

1. a) Varhaisen puuttumisen ja puheeksiottamisen taitojen kehittyminen
 - Vavu-koulutus ja työnohjaus
 - Huolen puheeksi ottamisen – koulutus
 - näiden koulutusten vieminen sinne, missä niitä ei aiemmin ole ollut saatavilla
- b) Perinteisen kasvatusyhteistyön muuttaminen kasvatuskumppanuudeksi
 - kehittää valmiuksia havainnoida lasta ja dokumentoida toimintaa
 - juurruttaa reflektiivinen työote ja kasvatuskumppanuus luontevaksi toimintamalliksi
2. Yhteistyötaitojen ja moniammatillisuuden kehittäminen
 - vuorovaikutuspainotteiset koulutustilaisuudet, joissa paikallisesti pohditaan työnjaon selkiyttämistä ja luodaan alueellisia yhteistyömalleja eri toimijatahojen kanssa (esim. neuvola – päivähoito – lastensuojelu)

3. Toimintamallin luomiseen tarvitaan paikallista ja alueellista työryhmätyöskentelyä.
4. Koulutuskartoituksen toteuttaminen Kaakkois – Suomen alueella toimivien muiden alan hankkeiden kanssa. Resurssit yhdistämällä kerätään osaajapankkirekisteriä Kaakkois- Suomen varhaiskasvatuksen kehittämisyksikön yhteyteen.

EPM oli koulutuksellinen hanke, jossa koulutuksien avulla vahvistettiin ennaltaehkäisevän työotteen kehittymistä varhaisen puuttumisen- ja huolen puheeksi ottamisessa ja vanhemmuuden vahvistamisessa. Perinteisen kasvatusyhteistyön kehittyminen kumppanuusperusteiseksi nousi hankkeen toteutuksessa keskiöön. Kumppanuusajattelussa lapsen ja nuoren etu toteutuu, kun kaikkien kasvattajien resurssit voidaan ottaa yhdessä käyttöön. Ammattikasvattajien osaamista lisäämällä tähän tavoitteeseen voidaan päästä. Hankkeessa pyrittiin kehittämään varhaiskasvattajien eri ammattiryhmien yhteistyötaitoja ja moniammatillista verkostoyhteistyötä lisäämällä reflektoivaa työotetta. Hankkeessa vahvistettiin perustaidot hallitsevien työntekijöiden ennaltaehkäisevän ja moniammatillisen työotteen juurruttamista yhteistyössä alan muun kehittämisen kanssa. Hankkeessa pyrittiin leviättämään tietoa alueellisesta asiantuntemuksesta ja hyvistä käytännöistä sidosryhmien kautta.

3. EPM- HANKKEEN TÄRKEIMMÄT YHTEISTYÖKUMPPANIT

EPM-hanketta lähdettiin toteuttamaan Kaakkois-Suomen osaamiskeskuksen verkostoissa siten, että sen toiminnoissa huomioitiin alueella jo luotu ja meneillään oleva kehittämistyö. Kehittäminen juurrutettiin monipuoliseen yhteistyörakenteeseen tietoisesti koko hankkeen ajan. EPM- hankkeen ja alan muun kehittämistyön kokonaisuuden hahmottaminen ja hankeyhteistyön etujen käyttöönotto viitoitti hankkeen toimintaa. EPM-hankkeen ohjausryhmä näki tavoitteiden saavuttamisen kannalta tärkeänä toimenpiteenä Socomin verkostojen, hankeyhteistyön ja päällekkäisten kehittämistoimien välttämisen alueella. Tavoitteena oli näyttäytyä yhteisenä toimintana kunnille. Varhaiskasvatuksen hallittu kehittäminen tasavertaisesti koko Kaakkois-Suomen alueella toteutui parhaiten selkeällä hankkeiden välisellä työnjaolla.

3.1. Socomin varhaiskasvatushankkeiden yhteistyöryhmä eli Vaka

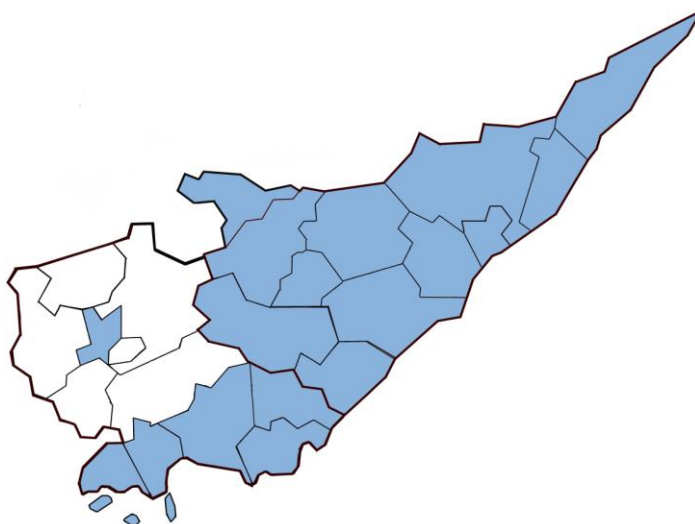
Hankkeen toteutuksessa oli tiiviisti mukana Socomin vuonna 2005 Varhaiskasvatushankkeiden muodostama Vaka-ryhmä, jonka tarkoituksena oli edistää suunnitelmallista varhaiskasvatustoiminnan kehittämistä Kaakkois-Suomen alueella. Vaka-ryhmään kuuluivat Varhaiskasvatuksen osaamisklinikan (Varkki-hanke), Paapu – Lapsen parhaaksi - hankkeen ja EPM- hankkeen työntekijät. Varkki - hanke toimi 2004 -2006 Imatran, Joutsenon, Ruokolahden ja Lappeenrannan varhaiskasvatuksen kehittämishankkeena ja pilotoi Varhaiskasvatuksen kehittämissuunnitteluhanketta. Hankkeessa luotiin alueellinen osaajaverkosto ja koordinoitiin varhaiskasvatukseen, päivähoitoon, esiopetuksen, alkuopetukseen ja koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaan liittyvää erityisosaamista. Lisäksi kehitettiin palveluja erityispäivähoitoon ja etsittiin uusia toimintamalleja kuntien yhteistoiminnan avulla.

Paapu- hanke oli Kouvolan, Kuusankosken, Valkealan, Iitin, Jaalan, Elimäen, Anjalankosken kuntien sekä Kouvolan Mannerheimin Lastensuojeluliiton päiväkotien aikaansaama hanke, jota Socom hallinnoi. Paapu-hankkeen päätarkoituksena oli alle kouluikäisten lasten kasvuympäristöön ja yksilölliseen kehitykseen liittyvien riskitekijöiden varhaisen havaitsemisen parantaminen ja lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaaminen. Paapu-hankkeen tavoitteet olivat siis samansuuntaiset kuin EPM-hankkeen. Paapu -hanke aloitti toimintansa Pohjois-Kymenlaakson alueella 1.8.2005 ja päättyi 31.7.2008. EPM-hankkeen projektikoordinaattori tutustui Varkki-hankkeen toimintaan ja osallistui Paapu-hankkeen ohjausryhmään. Varkki-hankkeen kehittämissuunnittelija Johanna Auranen ja Paapu-hankkeen kehittämissuunnittelija Tiina Kirvesniemi toimivat EPM- hankkeen ohjausryhmän jäseninä. Näin Socomin alueen varhaiskasvatushankkeiden välinen yhteistyö toteutui Vaka-ryhmän toimintana. Toiminta mallitti yhtenäistä verkostomaista kehittämisen rakennetta Kaakkois-Suomen alueella. Vaka-ryhmän yhteistyötä tiivistettiin vuonna 2006 erityisesti kuntien kanssa tavoitteena saada alueelle laaja-alainen Varhaiskasvatuksen kehittämissuunnitteluhankkeeksi. Rahoituksen varmistumisen jälkeen toiminta käynnistyi RUORI- hankkeena 1.5.2006.

3.2 Varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö ja alueen kunnat

Varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö – RUORIN toimintaan sitoutui 18 kaakkoissuomalaisista kuntaa: kaikki Etelä-Karjalan ja Etelä-Kymenlaakson maakuntien kunnat ja Kuusankosken kaupunki Pohjois-Kymenlaakson kunnista.

Alla olevasta Kaakkoissuomen kartasta näkyy kuntien maastieteellinen laajuus:

Kehittämissyksikön käynnistyttyä ja sitouttaessa kunnat laaja-alaiseen varhaiskasvatuksen kehittämiseen EPM-hankkeen varhaisen tuen kehittämistoimintaa toteutettiin yhteistoimintana vuodesta 2007 alkaen. Yhteistoiminnasta tehtiin sopimus Socomin ja Nuorten Palvelun välillä. Tavoitteena oli hankkeiden toiminta-aikana kehittää varhaiskasvatuksen kehittäjäverkostoa yhteistyössä alueen kuntien ja Socomin kanssa ja juurruttaa toimintaa alueelle. Yhteistoiminnassa huomioitiin Kaakkois-Suomen varhaiskasvatuksen kehittämissyksikön kokonaisuus ja tämän hanketyön kokonaisuuden toteutuksessa ja suunnittelussa huomioitiin EPM-hankkeen työ- ja toimintatavat. Yhteistyö ja yhteiset linjaukset varhaiskasvatuksen kehittämissyksikön kanssa nähtiin tärkeänä, koska toimintojen kohteena ovat Kaakkois-Suomen varhaiskasvattajat.

EPM – hankkeen projektikoordinaattori osallistui Varhaiskasvatuksen kehittämissyksikön Rukkaset – ryhmään, jonka tehtävänä oli käynnistää hankkeen toiminta ja luoda kehittämissäytäntöjen rakenteet. Ryhmä toimii kehittämissyksikön käytännön tukena ja suunnittelee alueellista toteuttamista. Ryhmään kuuluu osallistujia niin Etelä-Karjalan kuin Kymenlaakson kunnista. Rukkasryhmä kokoontui EPM -hankkeen aikana 17 kertaa. Kokouksia toteutettiin osittain myös Ruori-hankkeen Moodle-verkkoympäristön kautta. EPM-

hankkeen projektikoordinaattori osallistui Varhaiskasvatuksen kehittämissyksikön tiiminjohtajien kehittämissyhmään, jonka tarkoituksena oli käynnistää alueen varhaiskasvattajista koostuvat kehittämistiimit. Tiimien kehittämistyö saatiin pääosin käynnistettyä talven 2007 aikana ja tällä hetkellä kehittämistiimejä on kaiken kaikkiaan yhdeksän. Vaka-ryhmän kehittämistyöntekijöiden työjako toteutettiin niin, että jokainen sai vastuulleen kolme kehittämistiimiä. Kehittämistyöntekijöiden tehtävänä oli tiimien työn tukeminen osallistumalla ensimmäisiin tapaamisiin ja jatkossa muihin kokoontumisiin pyydettyäessä. EPM-hankkeen projektikoordinaattori Marjo Jauhainen toimi kolmen kehittämistiimin yhteyshenkilönä: Saima – Länsi-Saimaan kuntien päivähoiton kehittämissyhmässä, johon osallistui Taipalsaaren, Luumäen, Lemin, Suomenniemen, Savitaipaleen ja Ylämaan kunnat. Lautta – lastensuojelun ja päivähoiton kehittämistyöryhmä, joka koostui Imatran kaupungin Päivähoiton ja lastensuojelun kehittämissyhmästä ja Yhdessä Enemmän- hankkeen – Länsi-Saimaan seudullisen lastensuojeluhankkeen kehittämistyöntekijät ja Lapsen ääni – kehittämistiimi, johon osallistuivat Haminan, Virolahti- Miehikkälän ja Parikkalan kunnat.

Varhaiskasvatuksen kehittämissyksikön Rukkas- ryhmän ja kehittämistiimien toiminnasta voi lukea lisää Ruori-hankkeen väliraportista:

<http://www.socom.fi/dokumentit/ruori/Valiraportti.pdf>

Matkalla Kaakkois-Suomessa – varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö Ruorin alkutaival. Auranen, Johanna & Kirvesniemi, Tiina, Socom Oy, 2007.

3.3 Yhdessä enemmän- hanke

EPM-hanke verkostoitui Yhdessä-enemmän – hankkeen kanssa. Yhdessä-enemmän oli Länsi-Saimaan seutukunnan verkostoiva lastensuojelun kehittämissyhmä, joka toimi ajalla 1.3.2005 – 31.12.2007. Hanketta hallinnoi Luumäen kunta ja siinä ovat osallisina Suomenniemi, Savitaipale, Lemi ja Ylämaa. EPM-hankkeen ja Yhdessä enemmän-hankkeen yhteistyö toteutui työryhmätyöskentelynä ja yhteisten koulutusten organisoimisena Länsi-Saimaan kuntien alueella. Yhteistyöstä voi lukea lisää s. 15 -20.

3.4 Lappeenrannan kaupunki koulutuskumppanina

EPM-hanke oli koulutuksellinen hanke, jossa varhaiskasvattajien osaamista pyrittiin kehittämään koulutusten keinoin. Kasvatuskumppanuus- kouluttajakoulutusta järjestettiin hankkeen toiminta-aikana Stakesin toimesta. Sosiaalialan osaamiskeskusten varhaiskasvatuksen asiantuntijaverkoston Vosken kautta mahdollistui kasvatuskumppanuus – kouluttajakoulutus EPM-hankkeessa. EPM – hanke osti kaksi kouluttajakoulutuspaikkaa Sosiaalitalo Oy:n Avaimia päivähoito- hankkeen ja Stakesin organisoimasta koulutuksesta, joka toteutettiin Keravalla toukokuussa 2006. Ohjausryhmä päätti projektikoordinaattorin kouluttamisesta kasvatuskumppanuus-kouluttajaksi. Yhteistyökumppaniksi muotoutui Lappeenrannan kaupunki, jonka henkilöstöstä lastentarhanopettaja Heli Puhakainen koulutettiin kouluttajapariksi. Lappeenrannan kaupungin kanssa tehtiin sopimus pilottikoulutuksen toteuttamisesta ja sen alueellisesta levittämisestä EPM- hankkeen toiminta-aikana. Koulutustoiminnasta Lappeenrannan kaupungissa voi lukea lisää s. 21 -25 ja Matkalla kasvatuskumppanuuteen julkaisusta (Marjo Jauhiainen, 2008).

4. EPM-HANKKEEN KESKEISIN TOIMINTA

4.1. Koulutuskartoitukset Kaakkois-Suomessa ja koulutustarpeisiin vastaaminen

EPM – hankkeessa kuntayhteistyö alkoi koulutuskartoituksen toteuttamisella vuonna 2005. Varkki-hanke oli toteuttanut aiemmin kartoituksen Joutsenon, Imatran ja Ruokolahden kunnissa. Vaka-ryhmän yhteistyönä koulutuskartoitus toteutettiin koko Kaakkois-Suomen alueella vuosina 2005–2006. Vaka-ryhmä tiedotti kartoituksesta ja varhaiskasvatuksen kehittämistyöstä alueen kuntia. Varhaiskasvattajien koulutustarvekartoitukseen osallistui 24 kuntaa ja siihen vastasi kaiken kaikkiaan 1634 varhaiskasvatuksen työntekijää Etelä-Karjalan, Pohjois-, ja Etelä-Kymenlaakson alueelta. Kyselyn toteuttamiseen osallistuivat myös opiskelija Heini Turkia Joensuun Yliopistosta osana sosiologian opintojaan ja Sosionomi Marjut Savolainen EPM- hankkeeseen palkattuna projektityöntekijänä.

Koulutuskartoituksella saatiin paljon tietoa varhaiskasvattajien koulutustaustasta ja tarpeista. Kaakkoissuomalaisen varhaiskasvattajien suurimmat koulutustarpeet suuntautuivat

lapsen kehityksen tuntemiseen ja kehityksen havainnointiin. Lapsen kehityksen tunteminen ja lapsen toiminnan havainnointi ovat tärkeitä osa-alueita ennaltaehkäisevän työtteen kehittämisessä ja kasvatusyhteistyössä vanhempien kanssa. Varhaisen puuttumisen ja huolen puheeksiottamisen taitojen kehittyminen tarvitsee tuekseen vankkaa tietämystä lapsen käyttäytymisestä ja toiminnasta.(Varhaiskasvatushenkilöstön koulutuskartoitusraportti, Etelä-Karjala, 17.3.2006 s. 34)

Varkki-hankkeen, EPM-hankkeen ja Paapu-hankkeen haasteena oli jatkossa vastata tai edesauttaa muita toimijoita vastaamaan alueen varhaiskasvattajien koulutuksellisiin tarpeisiin. EPM-hankkeen projektikoordinaattori kävi esittelemässä Länsi-Saimaan- ja Rautjärven ja Parikkalan kunnille kartoituksen tuloksia ja keskustelemassa jatkosuunnitelmista. Kartoituksien pohjalta suunniteltiin koulutuksia hankkeen linjausten mukaisesti kuntien kanssa yhteistyössä. Osaamiskeskus ympäristöstä käsin Vaka-ryhmän toimintana viestitettiin perustyön koulutuksellisia tarpeita alueen koulutusorganisaatioille.

Hanke- ja kuntayhteistyön tuloksena kunnille järjestettiin tarpeita vastaavaa koulutusta vuonna 2006 seuraavasti:

Monikulttuurinen lapsi päivähoitossa	6.3.2006	32 hlöä Kaakkois-Suomi	Taru Kivijärvi, Jyväskylä
Kehittämivalikko – koulutus 1.	15.3.2006	32 hlöä Etelä-Karjala	Liisa Heinämäki, Stakes
Kehittämivalikko – koulutus 2.	16.3.2006	100 hlöä Pohjois-Kymenlaakso	Liisa Heinämäki, Stakes
Alle kouluikäisen lapsen psyykinen kehitys – koulutus perhepäivähoitajille	29.4.2006 4.5.2006 23.9.2006 7.10.2006	76 perhepäivähoitajaa Länsi-Saimaan kuntien alueelta	Psykologi Tuija Vanhanen, Yhdessä enemmän -hanke

Kaiken kaikkiaan näihin luentomuotoisiin lapsen psyykkisen kehityksen havainnointiin ja varhaisen tuen järjestämisen koulutuksiin osallistui Pohjois-Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan alueella 240 varhaiskasvattajaa vuonna 2006.

Koulutuskartoitusten kautta saatiin esille, että henkilöstöressurssien puitteissa pienet kunnat eivät olleet pystyneet itsenäisesti toteuttamaan kovinkaan laajoja koulutuksia varhaisessa puuttumisessa. EPM- hankkeen ohjausryhmä linjasi hankkeen toimintaa niin, että hanke toimi ensisijaisesti Kaakkois-Suomen alueilla, joissa varhaisen tuen osaamisen kehittämistä ei juuri ole ollut. Kymenlaakson alueella oli jo aiemmin toiminut Huoli puheeksi - teot tueksi - hanke, jonka puitteissa oli alueella koulutettu perustyöntekijöitä ja tuotettu osaamispääomaa kunnille mm. Huolen puheeksioton kouluttajia ja verkostokonsultteja. Paapu- lapsen parhaaksi – hanke jatkoi Kymenlaakson alueella Varhaisen tuen koulutusten organisointia. EPM-hankkeen toiminnan tärkeimmiksi kohteiksi muodostuivat siten Etelä-Karjalan asukasmäärältään pienimmät kunnat (n.1000 – 7000 asukasta): Länsi-Saimaan kunnat ja ns. Kärkikunnat, Parikkala ja Rautjärvi.

4.2 Kaakkois-Suomen varhaiskasvatuksen asiantuntijaverkosto

Koulutustarvekartoituksessa vuonna 2005 kysyttiin kaakkoissuomalaisten varhaiskasvattajien halukkuutta toimia kouluttajana/luennoitsijana. Kartoitus tuotti kuntakohtaiset asiantuntijarekisterit kuntien käyttöön ja Varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö -RUORIN yhteyteen. Rekisteriin ilmoittautuneista henkilöistä rakennettiin hankeyhteistyönä asiantuntijaverkostomalli hyödyntämään varhaiskasvatuksen kehittämistyön tarpeita. Työ jatkuu yhä edelleen osana Varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö toimintaa ja se kattaa koko Socomin toiminta – alueen.

Asiantuntijaverkoston on liittynyt varhaiskasvatuksen osaajia monelta eri sisältöalueelta. Asiantuntijaverkoston tavoitteena on levittää jo olemassa olevaa varhaiskasvatuksen henkilöstön osaamista joko oman kunnan sisällä esim. pienimuotoisissa koulutuksissa tai ylikuntarajojen. Varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö on kutsunut asiantuntijaverkoston koolle yhteensä kolme (3) kertaa. Tapaamiset olivat osittain koulutuksellisia, osittain osallistujien vertaistuen tarpeille rakentuvia. EPM- hanke on ollut mukana toteuttamassa verkostotapaamisia.

Toiminnasta voi lukea lisää Ruori hankkeen väliraportista: Matkalla Kaakkois-Suomessa – varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö Ruorin alkutaival: Auranen, Johanna & Kirvesniemi, Tiina. s.38.

4.3 Varhaiskasvattajien yhteistyötaitojen ja moniammatillisuuden kehittäminen

Päly – päivähoidon ja lastensuojelun kehittämistyöryhmä Imatran kaupungissa:

Päly-ryhmä oli muotoutunut jo Varkki-hankkeen aikana Imatran kaupungissa. Ryhmän toimintaan osallistuivat Raution päiväkodin johtaja, lastensuojelun toimijat, varhaiskasvatuspäällikkö ja Socomin varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun edustajat. Työryhmä oli moniammatillinen ja sen tehtävänä oli luoda toimintamalli lastensuojelun ja päivähoidon asiakastyöhön varhaisen puuttumisen turvaamiseksi. Imatran kaupungin Raution päiväkoti oli mukana kehittämistyössä pilottipäiväkotina. EPM-hankkeen projektikoordinaattori koulutti Raution päiväkodin henkilöstöä aiheesta: Perhetyö päivähoidossa. Koulutus oli samalla konsultoiva ja työnohjauksellinen päiväkodin työntekijöille. Päly-ryhmän toiminnan kautta syntyivät myös Kasvatuskumppanuus, mitä, miten? – koulutukset Imatran kaupunkiin. kts. s.24.

EPM-hankkeen projektikoordinaattori osallistui hankkeen toiminta-aikana kahteen eri työryhmään Länsi-Saimaan alueella: Yhdessä enemmän- hankkeen peruspalvelun työntekijöiden moniammatilliseen kehittämisryhmään (Skola) ja Päivähoidon esimiesten muodostamaan Saima- työryhmään. EPM-hankkeen työnä koostettiin seudullinen kartoitus Länsi-Saimaalla seudullisten työryhmien koulutussuunnittelun tueksi (Saima ja Skola).

Skola-työryhmä, Yhdessä enemmän- hankkeen kehittämistyöryhmä:

Ryhmän tehtävänä oli laatia toteuttamisohjelma siitä, miten lasten ja nuorten kanssa työskentelevän henkilöstön lastensuojelun osaamista vahvistetaan. EPM-hankkeen projektikoordinaattori Marjo Jauhiainen osallistui työryhmän toimintaan varhaiskasvatuksen asiantuntijana. Yhdessä enemmän – hankkeessa tuotettiin Länsi-Saimaan lastensuojelun seudullinen toimintamalli. Tämä lastensuojelun ylisektorinen toimintamalli perustuu Stakesin kehittämään Huolen vyöhykkeistöön ja huolen puheeksi ottamiseen. Yhteiseksi intressiksi muotoutui Huoli puheeksi - koulutusten organisointi Länsi-Saimaan kuntien ammattikasvatustajille, kts.22. Länsi-Saimaan seudullinen lastensuojelun toimintamalli valmistui syyskuussa 2007 ja se on luettavissa osoitteessa:

http://www.socom.fi/dokumentit/ruori/lansi_saimaan_yhteistymalli.pdf

Päly -kehittämistyöryhmän ja Skola – ryhmän työskentely liitettiin osaksi **Varhaiskasvatuksen kehittämissyksikön Lautta - kehittämistiimiä**. Tiimin johtajana toimii Imatran

kaupungin varhaiskasvatuspäällikkö Eeva- Kaisa Liukkonen. Lautta-tiimin tarkoitus on koota alueilla tapahtunut kehittämistyö ja levittää toimintamalleja kaakkois-suomen varhaiskasvatuksen verkostossa.

Saima – Länsi-Saimaan kuntien päivähoiton kehittämisryhmä:

Varsinaisesti EPM-hankkeen toimesta perustettiin yksi työryhmä: Saima - Länsi-Saimaan kuntien päivähoiton kehittämisryhmä. Projektikoordinaattori kutsui koolle kuntien ja alueella toimivien eri hankkeiden edustajia vuonna 2005. Perustamiskokous oli Savitai-paleella 15.12.2005 ja se toteutettiin EPM-hankkeen organisoimana verkostokonsultaatio-na. Länsi-Saimaan kuuden (6) kunnan yhteiseksi intressiksi muotoutui seudullisen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen vuosina 2005 -2007. Työ saatiinkin jo alkuvuodesta 2006 käyntiin kuntien päättäessä ostaa yhteinen Varhaiskasvatussuunnitelman prosessi-koulutus Edufin Oy:ltä. Länsi-Saimaan Seutuvasu valmistui vuoden 2007 lopulla.

Länsi-Saimaan seudullinen varhaiskasvatussuunnitelma on luettavissa nettiosoitteessa:

http://www.socom.fi/dokumentit/EPM/Lansi_Saimaan_kuntien_SeutuVasu.pdf

Saima – ryhmä liitettiin Varhaiskasvatuksen kehittämissyksikön kehittämistoiminnaksi vuonna 2006. Saima-ryhmän tiimijohtajaksi valittiin Luumäen kunnasta Lto, Outi Kiviranta. Ryhmä jatkaa toimintaa aktiivisesti edelleen.

EPM-hankkeen projektikoordinaattori osallistui myös **Varhaiskasvatuksen kehittämissyksikön Lapsen ääni- tiimin** toimintaan. Tiiminjohtajana toimii Päivähoidon ohjaaja Annikka Saarikoski Parikkalasta. Osallistuminen oli lähinnä konsultoivaa. Lapsen ääni – tiimin kontaktien kautta syntyi kuitenkin merkittävä koulutuskokonaisuus kasvatuskumppanuudesta Haminan kaupunkiin. Kts. sivu 17. Haminan kaupungissa toteutuneista koulutuksista voi tarkemmin lukea Matkalla kasvatuskumppanuuteen julkaisusta.

Edellä mainittujen kehittämistiimien toiminnasta voi lukea lisää Matkalla Kaakkois-Suomessa – varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö RUORIN alkutaival, J. Auranen & T. Kirvesniemi, s.50 - 60.

Hanke on ollut jakamassa varhaiskasvatuksen asiantuntijuutta ja tukemassa varhaisen puuttumisen valmiuksien omaksumista ja hallintaa työryhmätyöskentelyssä niin kunnissa kuin osaamiskeskuksen hankeverkostossa. Työryhmiin on alueelta osallistunut kaikki 24

kuntaa eri kokoonpanoissa: Varhaiskasvatuksen kehittämissyksikön kautta 18 kaakkois-suomalaisista kuntaa, Paapu – lapsen parhaaksi hankkeen ohjausryhmän kautta 7 Pohjois-Kymenlaakson kuntaa, Saima - ja Skola – ryhmän kautta Länsi-Saimaan 6 kuntaa ja Imatran kaupunki Päly- työryhmän kautta.

5. VARHAISEN TUEN KOULUTUKSET EPM-HANKKEESSA

5.1 Huoli puheeksi - koulutukset

Huoli puheeksi - koulutus perustuu Stakesin kehittämään koulutusmalliin. Koulutus antaa valmiuksia lapseen liittyvän oman huolen tunnistamiseen, sen selkiyttämiseen ja huolen puheeksiottamiseen perheen kanssa. Menetelmä soveltuu kaikille lasten ja heidän perheidensä kanssa työtä tekeville henkilöille eri toimialoilla. Koulutus muodostuu kahdesta 4 tunnin koulutusjaksosta ja välitehtävästä.

Koulutuskartoitukset osoittivat Huoli puheeksi - koulutuksia syntyneen aiemmin jo Kymenlaakson kuntien alueella ja Etelä-Karjalan kaupungeissa. Näillä alueilla oli myös kuntakouluuttajia. Sen sijaan Etelä-Karjalan pienemmissä kunnissa koulutuksia ei ollut syntynyt. Stakesin kanssa neuvoteltiin alustavasti Huoli puheeksi – kouluttajakoulutuksesta syksyllä v.2005. Samaan aikaan Kaakkois-Suomen kuntia pyrittiin sitouttamaan Varhaiskasvatuksen kehittämissyksikköön 25 % kuntarahoitus osuudella. Kun Stakesin edellytti kuntasopimuksia henkilöstö – ja raharesursseista ennen koulutusyhteistyöhön sitoutumista, asia ei tältä osin edennyt. Varhaiskasvatuksen pitkäjänteisemmän alueellisen kehittämisen kannalta oli järkevämpää satsata Kehittämissyksikön rakenteiden luomiseen.

Huoli puheeksi- koulutuksia pyrittiin ensisijaisesti organisoimaan kunta- ja hankeyhteistyön keinoin. EPM- hanke järjesti Huoli puheeksi - koulutuksia Yhdessä Enemmän – seudullisen lastensuojelun kehittämishankkeen kanssa hankeyhteistyönä ja yhteistyössä kuntien kanssa. Länsi-Saimaan kunnille järjestettiin koulutus syksyllä 2007 Etelä-Karjalan Kesäyliopiston kanssa. Parikkalan ja Rautjärven kunnissa toteutettiin myös koulutus EPM-hankkeen ja kuntien yhteistyönä.

Alla olevasta taulukosta on nähtävissä Huoli puheeksi - koulutukset, joita EPM-hanke oli organisoimassa alueella vuosina 2006 -2007:

Nimi	Ajankohta	Osallistujat /Kunta	Kouluttajat
Huoli puheeksi-koulutus	18.2.2006 ja 25.3.2006	42 hlöä, Länsi-Saimaan kunnat	Ismo Harju ja Ulla Vehviläinen
Huoli puheeksi-koulutus	22.3.2006 ja 5.5.2006	Ruokolahden kunta 20 hlöä.	Ismo Harju ja Ulla Vehviläinen, Imatra
Huoli puheeksi-koulutus	5.4.2006 ja 10.5.2006	Parikkalan ja Rautjärven kunnat 20 hlöä	Ismo Harju ja Ulla Vehviläinen, Imatra
Huoli puheeksi-koulutus	23.9.2006 ja 16. – 17.10.2006	42 henkilöä, Lemin ja Luumäen kunnat	Ismo Harju ja Ulla Vehviläinen, Imatra
Huoli puheeksi-koulutus	29.09. – 10.11.2007 2 koulutusryhmää	osallistui 61 hlöä Länsi-Saimaan kunnista: Taipalsaari 5 Lemi 8 Luumäki 26 Savitaipale 15 Suomenniemi 3 Ylämaa 4	Etelä-Karjalan kesäyliopisto. Ulla Vehviläinen ja Ismo Harju

Huoli puheeksi - koulutuksiin osallistui Etelä – Karjalan alueelta yhteensä 185 lasten – ja nuorten parissa työskentelevää ammattilaista.

5.2. Kasvatuskumppanuuden osaamisen kehittäminen

Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa (Stakes, 2005) linjataan vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö kasvatuskumppanuudeksi. Kasvatuskumppanuuskoulutukset olivat siis valtakunnallisesti ajankohtaisia varhaiskasvatuksen kentällä ja ne nousivatkin keskiöön EPM-hankkeen koulutuskokonaisuudessa. Koulutuksia aiheesta syntyikin yli maakunnallisista luennoista aina pitkäkestoisiin prosessimuotoisiin koulutuksiin. Lisäksi hankkeessa luotiin osallistujien palautteiden ja kuntien paikallisten tarpeiden pohjalta uusia, kuntien tarpeista lähteviä koulutusmalleja.

Kasvatuskumppanuus- kouluttajakoulutus oli Länsi – ja Keski-Uudenmaan sosiaalialan osaamiskeskus Sosiaalitaito Oy:n Avaimia päivähoito- hankkeen organisoima. Koulutus kesti kuusi (6) päivää ja se järjestettiin kahtena kolmen päivän jaksona 3.- 4.5., 29.5.– 31.5.2006 ja 7.9.2006 Keravalla, Lapilan kartanossa yhteistyönä Stakesin kanssa. Kasvatuskumppanuuden koulutusmanuaali on Stakesin kehittämä ja kouluttajina toimivat Marjatta Kekkonen ja Marja Kaskela Stakesista. Koulutukseen osallistuivat Marjo Jauhiainen, EPM-hankkeen projektikoordinaattori ja Heli Puhakainen, LTO, Lappeenrannan kaupungista.

Kouluttajakoulutuksen päämääränä oli antaa osallistujille valmiudet toteuttaa yhdessä kouluttajaparin kanssa kasvatuskumppanuus – peruskoulutus: 8 seminaaripäivää ja 15x työmenetelmäohjausta. Koulutuksessa perehdyttiin kasvatuskumppanuus peruskurssin sisältöön ja opetusmetodin luonteeseen. Koulutus sisälsi opetusharjoituksia ja koulutuspäivien aikana käytiin läpi vanhemmuuden, lapsuuden, kasvattajuuden ja kumppanuusperusteisen asiakastyön teemoja kokemuksellisen ja tiedollisen aineksen avulla. Kouluttajakoulutuksen jälkeen kouluttajapari suunnitteli koulutuskokonaisuuden Lappeenrannan kaupungin päivähoiton henkilöstölle.

Kasvatuskumppanuus pilottikoulutus toteutettiin tammi – maaliskuussa 2007 Lappeenrannan kaupungin päivähoitossa. Pitkäkestoista Kasvatuskumppanuus peruskoulutusta levitettiin Etelä-Karjalan alueella Lappeenrannan kaupungin, EPM-hankkeen ja Imatran kaupungin yhteistyönä. Alueellinen koulutus toteutui seminaaripäivien osalta vuonna 2008.

Kasvatuskumppanuudesta toteutettiin myös lyhytkestoisempia vuorovaikutteisia koulutuksia. Hankkeen koulutustoiminnasta oli tehty linjaus jo hankesuunnitelmassa, jonka mukaan hankkeessa toteutettavissa koulutuksissa huomioidaan aikuiskoulutusmalli: Koulutukset suunnattiin varhaiskasvattajille ja niiden toteuttamisessa otettiin huomioon koulutettavien työkokemus. Tavoitteena on ollut mahdollistaa refleктоiva koulutus yhtäaikaaisesti koko henkilöstölle ja tukea tällä menetelmällä koko työyhteisön tasolla tapahtuvaa paikallista kehittämistä. Koulutuskokonaisuuden kesto oli n.2,5 – 3 tuntia, joten se oli mahdollista toteuttaa iltakoulutuksena. Dialogisen koulutusmallin suunnitteli hankkeen projektikoordinaattori ja suunnittelussa pyrittiin ottamaan mahdollisimman kattavasti huomioon aiempien luentomuotoisten koulutusten tuottama palaute. Aiemmissä koulutuspalautteissa osallistujat toivat esille keskustelun merkityksen oppimiselle koulutuksen aikana. Koulutuksiin oli toivottu selkeitä osioita, joissa voi pysähtyä pohtimaan omaa toimintaa ja sekä oman työyhteisön toimintatapoja. Lisäksi palautteissa tuotiin esille toive koulutuksien käytännön läheisyydestä.

Projektikoordinaattori Marjo Jauhiainen koulutti dialogisin keinoin Imatran, Ylämaan, Taipalsaaren, Lemin ja Luumäen päivähoidon henkilöstöä. Länsi-Saimaan kuntien koulutukset suunniteltiin Seudullisen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessin tueksi. Haminan kaupunkiin suunniteltiin oma kokonaisuutensa Kasvatuskumppanuus osana varhaiskasvatussuunnitelmaa.

Hankkeessa luotiin vielä kasvatuskumppanuuskoulutus päivähoidon esimiehille. Kun Lappeenrannan kaupungin päivähoidon perustyöntekijöitä oli koulutettu varhaisen vuorovaikutuksen tukemisessa ja kasvatuskumppanuudessa, alkoi esimiehille nousta kysymyksiä työyhteisöjen johtamisesta ja kumppanuuskäytäntöjen rakentamisesta työyhteisöihin. Koulutus suunniteltiin ja toteutettiin Lappeenrannan päivähoidon esimiesten tarpeesta ja se toteutettiin kesällä 2008.

EPM-hankkeen kasvatuskumppanuuskoulutustoiminnasta: suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista voi lukea lisää hankkeen Arviointiraportista: Kohti kasvatuskumppanuutta, Minna Taipale, 2008 ja Matkalla Kasvatuskumppanuuteen julkaisusta, M. Jauhiainen, 2008.

EPM-hankkeen kasvatuskumppanuus koulutukset v. 2006 -2008 taulukoituna:

Kasvatuskumppanuus - luento	12.12.2005	Kymenlaakson alueelta 152 henkilöä	Erytyissuunnittelija Kirsi Alila, Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Socca
Kasvatuskumppanuus-peruskurssin alkamisinfo	15.11.2006	Lappeenrannan päivähoito, n. 20 osallistujaa	Marjo Jauhiainen, EPM-hankkeen projektikoordinaattori, Kasvatuskumppanuus kouluttaja

Kasvatuskumppanuus – pilottikoulutus I: 8 seminaaripäivää	22.1.2007 – 27.3.2007	Lappeenrannan kaupungin päivähoiton 12 työntekijää	Marjo Jauhiainen ja Heli Puhakainen, Lto.
Kasku I työmenetelmäohjaus	15 ohjausker- taa	Lpr kaupunki 4 hlöä	Marjo Jauhiainen
Kasku I koulutuskon- sultaatit päiväkoteihin	Mäntylän pk. 5.9.2007 Parkkarilan pk. 1.10.2007 Leirin päiväko- ti 17.1.2008 Kartanon päi- väkoti 9.1.2008 Pallon päivä- koti 16.1.2008 Skinnarilan päiväkoti	Lappeenranta Yht. 69 hlöä	Marjo Jauhiainen

	12.3.2008		
Kasvatuskumppanuus II – koulutusmanuaalin mukainen koulutus: 8 seminaaripäivää	14.1. – 8.4.2008	12 Imatran ja Lappeenrannan päivähoidon työntekijää	Marjo Jauhiainen ja Heli Puhakainen

Kasvatuskumppanuus lyhytkestoiset vuorovaikutteiset koulutukset EPM-hankkeessa:

Nimi	Ajankohta	Osallistujat /Kunta	Kouluttajat
Kasvatuskumppanuus mitä, miten?	5.9.2007	Luumäen kunta, 19 hlöä.	Marjo Jauhiai-nen
Kasvatuskumppanuus mitä, miten?	10.9.2007	Luumäen kunta, 11 hlöä.	Marjo Jauhiai-nen
Kasvatuskumppanuus mitä, miten?	11.9.2007	Taipalsaaren kun-ta, 20 hlöä.	Marjo Jauhiai-nen
Kasvatuskumppanuus mitä, miten?	17.9.2007	Luumäen kunta, 10 hlöä.	Marjo Jauhiai-nen
Kasvatuskumppanuus mitä, miten?	24.9.2007	Taipalsaaren kun-ta, 18 hlöä	Marjo Jauhiai-nen
Kasvatusyhteistyön vuoro-vaikutus	11.10.2007	Imatran päivä-hoidon ja lasten-suojelun työnte-kijöitä 12 hlöä.	Marjo Jauhiai-nen
Kasvatusyhteistyön vuoro-vaikutus	1.11.2007	Imatran päivä-hoidon ja lasten-suojelun työnte-kijöitä 17 hlöä.	Marjo Jauhiai-nen
Kasvatusyhteistyön vuoro-vaikutus	15.11.2007	Imatran päivä-hoidon ja lasten-suojelun työnte-	Marjo Jauhiai-nen

		kijöitä 11 hlöä.	
Kasvatuskumppanuus mitä, miten?	9.1.2008	Lemi 16 hlöä	Marjo Jauhiai- nen
Kasvatuskumppanuus osana varhaiskasvatussuunnitelmaa	14.2. – 21.2.2008 5 koulutusta	Haminan kau- punki 135 hlöä	Marjo Jauhiai- nen

Kasvatuskumppanuus ja päivähoiton esimieskoulutukset:

Kasvatuskumppanuus ja päivähoiton esimies- koulutus	5-20.5.2008	Lappeenranta 12 hlöä	Heli Puhakainen Marjo Jauhainen
Kasvatuskumppanuus ja päivähoiton esimies- koulutus	2- 13.6.2008	Lappeenranta 13 hlöä	Heli Puhakainen Marjo Jauhainen

EPM-hankkeen pitkäkestoiseen kasvatuskumppanuuskoulutukseen osallistui 24 ammattikasvattajaa. Koulutuskonsultointeihin ja infoihin osallistui 89 henkilöä. Päivähoiton esimiehille suunnattuihin koulutuksiin osallistui 25 henkilöä. Luentomuotoisiin koulutuksiin osallistui 421 henkilöä. Kaiken kaikkiaan kasvatuskumppanuus koulutuksiin osallistui siis 559 varhaiskasvatuksen ammattilaista Kaakkois-Suomen alueelta.

Kuva 3.

Projektikoordinaattori Marjo Jauhainen kouluttamassa Haminassa helmikuussa 2008.

Kaakkois-Suomen Sosiaalialan Osaamiskeskus organisoii Kasvatuskumppanuus kouluttajakoulutuksen alueelle. Koulutus toteutettiin Socomin, Stakesin ja alueen kuntien yhteistyönä. Tällä hetkellä Kaakkois-Suomen kuntien alueella on 13 kouluttajakoulutuksen käy-

nyttä henkilöä. Kouluttajakoulutuksen ovat saaneet myös kaksi alueen ammattikorkeakoulun opettajaa. Alueen kasvatuskumppanuuskouluttajat ovat osa alueen varhaiskasvatuksen asiantuntijaverkostoa ns. menetelmällisten kouluttajien verkostoa. Verkostoon on ilmoittautunut myös huolen puheeksioton kouluttajat ja varhaisen vuorovaikutuksen tukemisen kouluttajia.

EPM- hanke järjesti kesäkuussa 2008 kouluttajien kesätapaamisen Elimäellä, jossa hanke esitteli koulutustoimintaansa. Syyskuussa 2008 kouluttajia kutsuttiin valtakunnallisesti koolle Kumppanuutta kasvatukseen - kasvatuskumppanuuskouluttajien verkostoseminariin. Tilaisuus toteutettiin Stakesin ja Hämeenlinnan kaupungin hallinnoiman Vaka-verkko-hankkeen yhteistyönä. EPM-hankkeen projektikoordinaattori esitteli tilaisuudessa hankkeessa kehitettyä koulutusmallia: Kasvatusvuorovaikutus ja päivähoidon esimies.

6. YHTEISTYÖ KOULUTUSORGANISAATIOIDEN KANSSA

EPM-hanke oli koulutuksellinen hanke, jonka tarkoituksena oli mahdollistaa varhaisen tuen menetelmien koulutukset perustyössä toimivien ammatillisen osaamisen kehittämiseksi. Koulutuskartoituksen tavoitteena oli tuottaa kattavaa alueellista tietoa varhaiskasvattajien koulutustarpeista. Koulutusorganisaatioille tiedotettiin koulutuskartoituksen tuloksista toukokuussa 2006. Huoli puheeksi - koulutuksia on järjestetty kuntien tarpeesta Etelä-Karjalan Kesäyliopiston kanssa yhteistyössä.

Kasvatuskumppanuuskoulutuksia suunnitellaan toteuttavaksi Ammattikorkeakoulujen täydennyskoulutuskeskusten kautta. Etelä-Karjalan Ammattikorkeakoulun täydennyskoulutus- ja kehityspalvelu järjestää Kasvatuskumppanuus peruskoulutusta vuodesta 2009 alkaen avoimen yliopiston kurssitarjontana.

7. VALTAKUNNALLINEN VERKOSTOYHTEISTYÖ

Kun EPM-hanketta toteutettiin Varhaiskasvatuksen kehittämissyksikön verkostojen kautta osaamiskeskuksen toimintaympäristössä luontevaksi valtakunnalliseksi foorumiksi ja yhteistyökumppaniksi muotoutui Sosiaalialan osaamiskeskusten varhaiskasvatuksen kehittäjät eli VOSKE – verkosto. Verkosto on kokoontunut n. kaksi kertaa vuodessa ja EPM-hankkeen projektikoordinaattori on osallistunut kokouksiin Vaka - ryhmän toiminnan kautta. Kokouksissa on käsitelty ajankohtaisia asioita varhaiskasvatuksesta. Mukana on ollut edustajia mm. Stakesista ja Sosiaali- ja terveysministeriöstä.

8. LOPUKSI

EPM-varhaisen tuen toiminnalliset menetelmät – hanke ajoittui aikaan, jolloin Sosiaalialan osaamiskeskuksen toimintaa rakennettiin kehittämissyksikkömallilla. EPM-hanketta toteutettiin ensin yhteistyössä Varkki - ja Paapu- hankkeiden kanssa. Varhaiskasvatuksen kehittämissyksikön käynnistyttyä keväällä vuonna 2006 kunnat olivat sitoutuneet laaja-alaiseen varhaiskasvatuksen kehittämiseen ja lopulta EPM-hanketta toteutettiin yhteistoimintana Varhaiskasvatuksen kehittämissyksikön kanssa. Tämä mahdollisti monien mittakaavaetujen ja yhteistyömahdollisuuksien hyödyntämisen hankkeissa. Kehittämissyksikön kehittämis-toiminta toteutui pääasiassa seudullisissa ja alueellisissa tiimeissä. Näiden tiimien ja kuntakontaktien kautta rakentui myös EPM-hankkeen koulutus – ja konsultointi toiminta. Verkostomaisen rakenteen avulla oli mahdollista kehittää eri koulutusmalleja kuntien tarpeista käsin.

EPM-hanke on luonut toimintansa hankeyhteistyössä, jossa osaamiskeskuksen kumppanina on ollut valtakunnallinen järjestö. Toiminnan kohteena olivat kaakkoissuomalaiset varhaiskasvattajat ja yhteistyökumppaneina kaakkoissuomalaiset kunnat.

Yhteistoiminnassa on ollut kyse kumppanuudesta. Hyvä yhteistoiminta on tasapainoista ja tarkoituksenmukaista. Siinä on huomioitu paikalliset tarpeet, taustaorganisaatioiden perustehtävät ja asiakkaan – toiminnan kohteena olevien tarpeet. Hankkeessa toteutunut kumppanuus on ollut rajattua, sopimus- ja neuvottelupohjaista tavoitteellista toimintaa. Tavoitteiden vieminen konkreetian tasolle on ollut haasteellista juuri sen vuoksi, ettei hyvän ja hal-

litun kokonaisuuden kannalta ole ollut mahdollista täyttää kaikkien toimijoiden tarpeita. Yhteistyökumppaneiden kanssa yhteisten intressien löytäminen on siis kestänyt aikansa. Kumppanuuden rakentamiselle oli annettava aikaa ja yhdessä oli etsittävä suuntaa sellaisen toiminnan luomiseksi, jolla on edellytykset jäädä elämään hankkeen päättymisen jälkeenkin.

EPM- hankkeen tavoitteiden saavuttamista edesauttoi laajan ja asiantuntevan verkoston aktivointi ohjausryhmän tasolla. Ohjausryhmän asiantuntemuksen merkitys koordinoivan hankkeen tavoitteiden saavuttamiselle oli merkittävää samoin taustaorganisaatioiden tuki. Socomin vahvuutena on alueen ja sen lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen kehittämistyön hyvä tuntemus. Hankkeen hallinnoijan Nuorten Palvelu ry:n tuki hankkeelle on ollut merkittävä taloudellisten ja toiminnallisten linjausten tekemisessä. Järjestöperusteinen ko-keilu- ja kehittämistyö parhaimmillaan mahdollistaa yhtäältä edunvalvonnan ja kantaa ottamisen perspektiivin, toisaalta neutraalin aseman kunta- ja organisaatorajalinjojen välisessä.

Koulutuskartoitusten toteuttaminen hankeyhteistyönä oli hankkeen tavoitteiden toteuttamisen kannalta merkittävää. Laajan peruskartoituksen tekeminen vahvisti EPM – hankkeen menetelmien ja sisällöllisten valintojen tarkentamista. Kartoitus toimi konkreettana kuntiin päin, sen eteenpäin viemisessä oli löydettävissä yhteisiä intressejä Paapu- lapsen parhaaksi hankkeen ja Varkki-hankkeen ja Yhdessä enemmän-hankkeen kanssa. Koulutustarpeisiin pystyttiin melko hyvin erillisinä hankkeina ja yhdessä koulutusorganisaatioidenkin kanssa vastaamaan. Koulutuskartoituksen avulla saatiin alueelta esiin kunnat, jotka eivät olleet pystyneet itsenäisesti toteuttamaan kovinkaan laajoja varhaisen puuttumisen koulutuskokonaisuuksia henkilöstölleen. Kartoitukset nostivat esille siis pienten kuntien koulutustarpeet. Tällä hetkellä varhaiskasvatuksen kehittämisessä toimitaan mallilla, jossa pikkukunnat ovat yhdistäneet resurssinsa hankkiakseen koulutuksia. Tarpeita laajemmalle alueelliselle yhteistyölle on olemassa myös jatkossa, etenkin koulutus- ja konsultaatiokäytäntöjen ja erityispalveluiden turvaamisessa. EPM - hanke mahdollisti menetelmälliset koulutukset niihin Etelä-Karjalan kuntiin, joissa oli jo työryhmä työskentelyä tai seudullista/alueellista kehittämistyötä varhaisessa puuttumisessa. Hyvä kuva koulutustarpeista ja koordinoitu yhteistyö koulutusten toteuttamisessa tuottivat henkilötyövuoden panoksella laajan koulutusvaikutuksen.

Kunta- ja palvelurakenne uudistuksen (Paras-hankkeen) käynnistyttyä kuntien keskeisin kehittämisen kysymys on ollut luonnollisesti palvelurakenteiden muutoksessa, ei niinkään varhaiskasvatuksen sisällön laadullisten kysymysten ratkaisemisessa. Kuntien pääasiallinen tehtävä onkin luoda hyvä päivähoiton palvelujärjestelmä asukkaidensa tarpeisiin ja varmistaa lapsille ja heidän perheilleen riittävä päivähoito. Tämän lisäksi kuntien tehtävänä on tarjota laadukasta varhaiskasvatusta. Kehittämisyksiköiden on ollut tarkoitus toimia alueellisena kehittämistyön välineenä. Kehittämisyksikkö antaa osaamisensa silloin kun se on ajankohtaista kuntien tarpeesta käsin. Kuntien palvelurakenteiden valmistuttua voidaan kehittämistyö nopeasti käynnistää kehittämissyksikön rakenteiden turvin. Kehittämissyksikkö toiminnalla voidaan siten turvata pitkäjänteinen laadukas varhaiskasvatuksen kehittämisssessien huoltaminen ja kehittämistoiminta Kaakkois-Suomessa.

Kaakkoissuomalaisen varhaiskasvatuksen laaja-alaisen kehittämisen rakenteiden luomisen rinnalla EPM-hankkeessa pystyttiin luomaan koulutus- ja konsultointikäytäntö kuntien kanssa osaamiskeskuksesta käsin. EPM-hankkeessa keskityttiin mallintamaan asiantuntijaverkostomallia ja sopimusmallia koulutusten toteuttamisessa: Haminan kaupungin koulutukset toteutettiin toiminnallisilla kulukorvauksilla tilaaja-tuottaja-periaatteella ja Kasvatuskumppanuus pilottikoulutus sopimusmallilla Lappeenrannan kaupungin kanssa.

EPM-hanke toimi alueellisesti isolla kahden maakunnan alueella. Laaja toiminta-alue asetti haasteita moniammatillisen työskentelymallien kehittämiseksi, lisäksi hankkeen resurssi oli pääasiassa yksi henkilö. Hankkeessa hyödynnettiin osaamiskeskuksen luomat verkostot ja luotiin verkostoja myös lisää.(Saima). Toimintaa kehitettiin etupäässä Etelä-Karjalan alueella päällekkäisten toimintojen välttämiseksi. Moniammatillisten toimintamallien kehittäminen onnistui hankkeessa pääosin kuntien ja seutukuntien työryhmyöskentelyn keinoin.

Hankkeessa pyrittiin vaikuttamaan kuntien varhaisen puuttumisen osaamisen kehittämiseen. Konkreettisesti tämä vaikuttamistyö synnytti kunnille koulutustoimintaa huolen puheeksi ottamisessa, perhetyössä ja kasvatuskumppanuudessa. Koulutuksia syntyi aina isosta seminaarista pitkäkestoiseen prosessikoulutukseen: Huolen puheeksi ottamisesta koulutettiin kaiken kaikkiaan 185 varhaiskasvattajaa ja kasvatuskumppanuudesta 559 varhaiskasvattajaa. Lisäksi lapsen psyykkisen kehityksen havainnointiin ja varhaisen tuen koulutuksiin osallistui 240 varhaiskasvattajaa. Koulutusten volyyymi on ollut alueellisesti ja määrällisesti hyvin merkittävää.

Näin kehittämistyön rahoituksen loppumisen kynnyksellä suurin huoli onkin koulutusprosessien jatkuvuudesta alueella. EPM- hankkeen toiminta - aikana saatiin viriteltyä yksi alueellinen koulutus kuntatoimijoiden kesken mutta toiminta-aika ei riittänyt moniammatillisen tai ylikunnallisten koulutusten organisoimiseen. EPM-hankkeessa luotiin koulutusten kautta vahvayhteydet perustyöhön. Koulutusten systemaattisen arvioinnin avulla saatiin esille varhaiskasvatuksen etenkin päivähoiton tämän päivän problematiikka: päivähoiton perustehtävän tunnistamisen tärkeys ja sen kehittämistarpeet varhaiskasvatustyössä. (kts. lisää Kohti kasvatuskumppanuutta). Kuntien haasteena jatkossa onkin kasvatuskumppanuus koulutusten käynnistäminen ja kumppanuusajattelun juurruttaminen päivähoiton arkeen.

EPM- hanke toi merkittävää lisäarvoa ja lisäresurssia Kaakkois-Suomen varhaiskasvattajien perusosaamisen kehittämiseen ja Varhaiskasvatuksen kehittämissyksikön yhteyteen koulutus – ja konsultointi toiminnallaan. EPM-hankkeen varhaisen tuen toimintamenetelmien kehittämisestä on suurimmin hyötynyt ne kehittämissyksikön verkostossa mukana olevat kunnat, jotka ovat olleet aktiivisesti mukana poikkihallinnollisten toimintamallien kehittämisessä tai järjestämässä koulutuksia perustyöntekijöilleen. Tämän koulutustoiminnan ja kehittämistyön kautta hankkeen hyöty on välittynyt myös heidän varhaiskasvatuspalveluja käyttäville asiakasperheilleen ja viimekädessä ennen muuta lapsille.

Hankkeessa tuotetut julkaisut ja raportit:

1. Koulutuskartoitus raportit:

Etelä-Karjala 17.3.2006. J. Auranen, T. Kirvesniemi, M. Jauhiainen, M. Savolainen.

Etelä- Kymenlaakso 1.11.2006. J. Auranen, T. Kirvesniemi, M. Jauhiainen, M. Johansson.

Pohjois- Kymenlaakso 10.2.2006. T. Kirvesniemi, H. Turkia, M. Savolainen
(http://www.socom.fi/hankkeet/h_varhaiskasvatuksen_ky_raportteja.html)

2. Matkalla kasvatuskumppanuuteen. Kasvatuskumppanuuskoulutukset osana varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö toimintaa vuosina 2005 -2008, Marjo Jauhiainen, 2008.

3. Kohti kasvatuskumppanuutta. Tuloksia kaakkoissuomalaisesta varhaiskasvatushankkeesta. Hankearviointi, Minna Taipale, 2008

Lähteet:

Varhaiskasvatushenkilöstön koulutuskartoitusraportti, Etelä-Karjala, 17.3.2006.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, Stakes 2005.

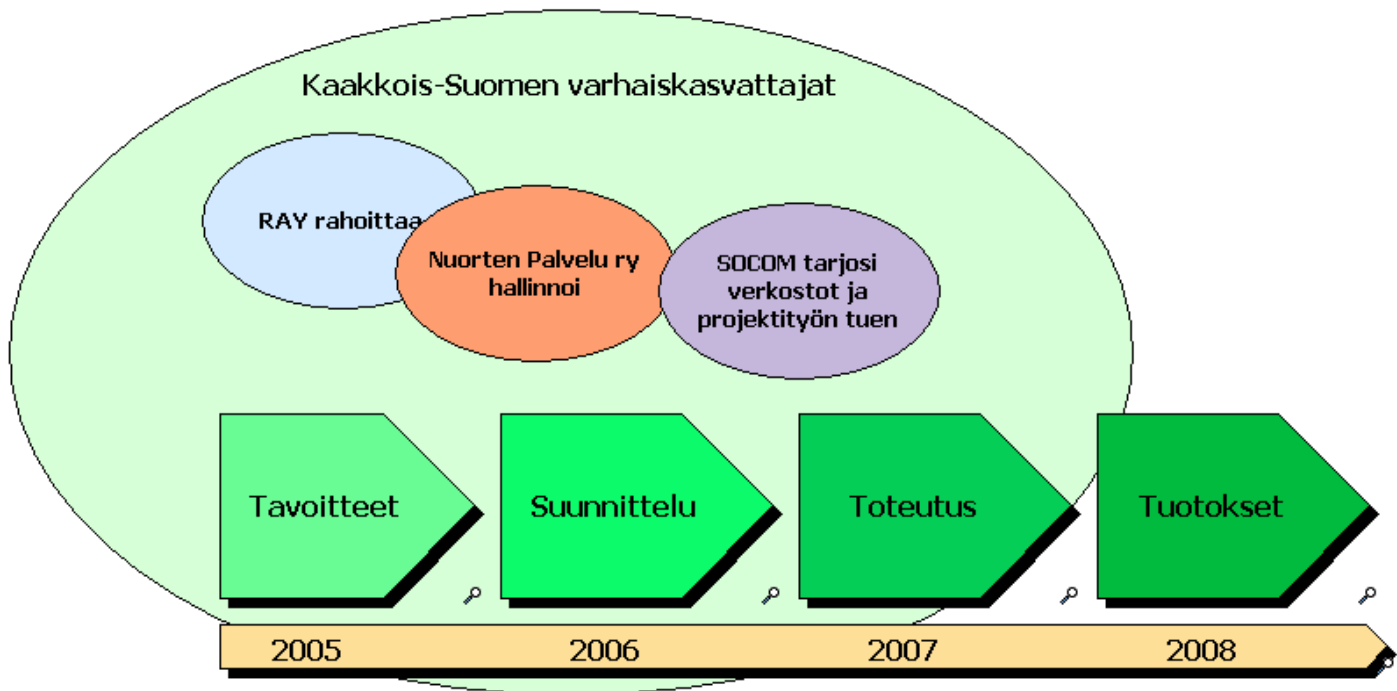
Matkalla Kaakkois-Suomessa – varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö RUORIN alkutaival,
J. Auranen & T. Kirvesniemi, Väliraportti, 2007.

Internetlähteet

Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen internetsivut
<http://www.socom.fi/>

Nuorten Palvelu ry:n internetsivut
<http://www.nuortenpalvelu.fi>

Liite 1. EPM-hankkeen prosessimallinnus. (www.nuortenpalvelu.fi)

Nuorten Palvelu ry
Maaherrankatu 23 B 16
70100 Kuopio

Nuorten Palvelu ry:n julkaisuja 2008

Lappeenrannan Teknillinen Yliopisto
Digipaino 2008

